

ХРУСТИК Надія Михайлівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 096 6266424; e-mail: nadya.khrustyk@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-9901>

ФЕМІНІТИВНИЙ ПРОСТІР У ТВОРІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ «ТОВАРИШКИ»: СЕМАНТИКО-СЛОВОТВІРНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Стаття присвячена вивченню фемінітивного простору у творі Олени Пчілки «Товаришки». Фемінітивний простір цього твору відображає синхронний зріз історичного розвитку української підсистеми найменувань осіб жіночої статі в післяшевченківську добу другої половини XIX ст. **Мета** статті — дослідити лексико-семантичні та структурно-словотвірні особливості фемінітивного простору в повісті «Товаришки». **Об'єкт** вивчення — фемінітивний простір художнього твору як репрезентативна частина нової української мови. **Предмет** аналізу — лексико-семантичні та структурно-словотвірні особливості фемінітивів досліджуваного твору. **Матеріал** вивчення — загальні назви осіб жіночої статі. **У результаті** проведеного дослідження розкрито лексико-семантичні та словотвірні ознаки зафіксованих найменувань жіночості. Доведено й викладено у **висновках**, що лексико-семантичні та словотвірні особливості фемінітивного простору повісті «Товаришки» визначаються: часом, у який її було написано, з усіма визначальними ознаками цього часу як щодо мовного, так і щодо суспільного розвитку; зображеними подіями та особистістю авторки повісті — однієї з найбільш освічених жінок свого часу, активістки українського національного й феміністичного руху. З'ясовано причини, якими зумовлена активізація процесу фемінітивотворення в новій українській мові в останні десятиліття XIX ст. Обґрунтовано, що основним чинником, який був рушієм цього процесу, стало піднесення в Україні національно-патріотичного руху, потужну частину якого утворило феміністичне крило.

Ключові слова: Олена Пчілка, повість «Товаришки», фемінітивний простір, фемінітив, лексико-семантичні ознаки фемінітивів, структурно-словотвірні ознаки фемінітивів, нова українська мова.

Постановка проблеми та її зв'язок із попередніми й суміжними дослідженнями. Вивченню історії розвитку підсистеми іменників зі значенням осіб жіночої статі в українській мові присвячені праці О. Потебні, Л. Булаховського, Л. Гумецької, С. Бевзенка, С. Самійленка, В. Німчука, П. Білоусенка, І. Фекети, С. Семенюк, М. Брус та ін. Загальні назви іменників зі значенням жіночості, або фемінітиви, як їх більше прийнято називати в сучасних наукових дослідженнях, розглядаються також із урахуванням синхронного підходу на різних часових зрізах, зокрема й на сучасному етапі їх розвитку (А. Архангельська, Н. Бабич, М. Брус, М. Годована, Л. Кислюк, А. Нелюба, О. Пода, Я. Пузиренко, С. Семенюк, О. Стишов, О. Тараненко, І. Фекета та ін.). Маючи багатоаспектний характер вивчення, найменування жіночості опосередковано стають предметом спостереження в наукових розвідках літературознавців (С. Павличко, В. Агеева, А. Швець та ін.), істориків (Р. Голик, О. Кісь, О. Кривоший, Л. Смоляр та ін.). Активізація процесу фемінітивотворення, яку спостерігаємо в останні десятиліття в сучасній українській мові, великий інтерес та неоднозначне ставлення до цього явища не лише науковців різних галузей знань, але й багатьох представників соціуму спонукають дослідників звернутися до вивчення тих історичних періодів розвитку підсистеми іменників на позначення осіб жіночої статі, які ще не обстежені або ж недостатньо обстежені. Особливу вагу у зв'язку з цим становлять твори художньої літератури, написані в різні історичні періоди. Саме художні твори, як видається, є найбільш сприятливою джерельною базою багатоаспектного підходу до синхронного вивчення фемінітивів на різних етапах їх історичного розвитку. Поглиблене вивчення періодів активізації процесу фемінітивотворення в минулому, у свою чергу, сприяє кращому розумінню сучасного розвитку підсистеми найменувань осіб жіночої статі, візуалізації перспектив її розвитку.

Формулювання завдань. Мета нашої статті — дослідити лексико-семантичні та структурно-словотвірні особливості фемінітивного простору у творі Олени Пчілки «Товаришки». Об'єкт вивчення — фемінітивний простір художнього твору як репрезентативна частина нової української мови. Предмет нашого аналізу — лексико-семантичні та структурно-словотвірні особливості фемінітивів досліджуваного твору. Матеріал вивчення — загальні назви осіб жіночої статі. Зафіксовано та проаналізовано 80 найменувань жіночості. Завдання, які ставимо перед собою: розкрити лексико-семантичні особливості фемінітивного простору досліджуваної повісті; визначити структурно-словотвірні ознаки зафіксованих іменників на позначення осіб жіночої статі; з'ясувати, якими причинами зумовлено існування фемінітивного простору в тому вияві, у якому він реалізується в аналізованому творі. Джерельною базою для написання статті послугувала повість Олени Пчілки «Товаришки» [4], написана в 1887 р. Події, які відображено у творі, збігаються з одним із історичних періодів активізації процесу фемінітивотворення в українській мові. Наш вибір цього твору як джерела дослідження, окрім часу його написання та тематики, зумовлений також зверненням до постаті Олени Пчілки — авторки повісті, однієї з найбільш освічених жінок свого часу, активістки українського національного руху, непересічної особистості, яка в усьому була уособленням українськості. У статті використані такі загальнонаукові методи дослідження, як аналіз і синтез, спостереження, описовий і функційний методи, елементи компонентного, морфемного і словотвірного аналізу.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з вивченням історії розвитку найменувань осіб жіночої статі в українській мові М. Брус зазначає: «Для історії української літературної мови період XVIII–XIX ст. став найбільш складним і насиченим мовними й позамовними процесами. Він означений становленням української літературної мови на новій народній основі, відмінний від попередньої доби» [3, с. 139]. У результаті власних спостережень та аналізу праць інших дослідників мовознавця називає визначальні ознаки цього історичного періоду, які в комплексі вплинули на формування підсистеми найменувань осіб жіночої статі в новій українській мові. Серед них: відсутність в Україні державності; загальноімперські закони з заборонами української мови та всього того, що пов'язано з усім українським; локалізація більшості українського населення в сільській місцевості; етнічно змішане міське населення; повага до жінки в сім'ї як до особи, яка відповідає за ведення господарства й виховання дітей; розвиток національно-патріотичної ідеології; розвиток фемінітивів на живій народній основі [3, с. 139–141]. Цілком погоджуючись із узагальненнями, зробленими дослідницею, спробуємо розставити деякі свої акценти на баченні цього непростого питання. Безумовно, саме єдність усіх перелічених причин зумовила специфіку фемінітивної підсистеми нової української мови післяшевченківської доби другої половини XIX ст. Утім, більшість із цих причин існувала також раніше. Отже, були чинники, які стали головним поштовхом активізації процесу фемінітивотворення в українській мові в зазначений історичний період. Цим чинником, як видається, стало піднесення національно-патріотичного руху в Україні, потужну частину якого утворило феміністичне крило. Зародження фемінізму в Україні пов'язане з Галичиною, географічно найбільш чутливою територією до тих змін місця жіноцтва в суспільстві, які вже почали відбуватися в західноєвропейських країнах.

Поява феміністичного руху в Україні пов'язана з поширенням українофільства, прагненням жінок відстоювати українські цінності, бути суспільно корисними. Щоб уможливити реалізацію своїх національно-патріотичних ідей, жіноцтво, насамперед, мало здобути право на вищу освіту, інтелектуальну та творчу професію, право входження до різних владних структур тощо. Найбільш освічені й патріотично налаштовані жінки останніх десятиліть XIX, а згодом — і перших десятиліть XX ст. (Н. Кобринська, Олена Пчілка, М. Рудницька, С. Окуневська-Морачевська, С. Русова, Л. Старицька-Черняхівська, В. Нечаївська, Н. Суровцева та ін.) стали активними учасницями феміністичного руху, об'єднали довкола себе багатьох інших жінок. Майже всі вони належали до родин українських інтелігентів і були доньками, сестрами, дружинами відомих діячів науки й культури, письменників, композиторів, юристів, лікарів, священників. Гендерний вимір кожної з активісток тогочасного феміністичного руху визначався самовідданою працею на благо української національної ідеї. Вони займалися шкільництвом, просвітою, письменницькою, журналістською, перекладацькою й видавничою діяльністю, охороною здоров'я, боролися за створення дитячих садків, опікувалися сиротинцями, шпиталями, працювали сестрами милосердя тощо [1]. Закономірно, що всі прояви національно-патріотичного руху, наповнені феміністичними ідеями, мали віднайти своє мовне втілення. Звідси — активне поповнення тогочасної підсистеми іменників на позначення найменувань осіб жіночої статі новими фемінітивними утвореннями.

Повість «Товаришки» Олени Пчілки була надрукована в першому випуску альманаху жіночої творчості «Перший вінок», який вийшов 1887 р. на Галичині. Про час та місце подій, які розгортаються у творі, авторка зазначає: *Діється дія коло половини 60-х років у повітовому, ну, скажу вам, у полтавському місті* [4, с. 55]. Оповідається у творі про двох панночок — товаришок, які, мріючи про лікарський фах, усупереч усім перешкодам, вирушають у далеку мандрівку до Цюриха, щоб там вступити в університет і вивчитися на лікарів. Одна з прихильниць патріархального українського суспільства в повісті з приводу наміру панночок розмірковує: *Цюрих, Цюрих! Подурили вони з ним! Вчора й мій Кость все провадив мені за його! Ну, та хлопцеві інше діло: мужчина собі*

всюди раду дасть!.. А дівчині зовсім не подобає віятись не знати куди й що, учитись на якусь лікарку. Бог знає що таке! [4, с. 1].

Олена Пчілка з великою втіхою описує тогочасне студентське життя, зокрема, життя перших українських студенток, адже й сама належала до покоління цих молодих людей: *Отож так, наші дівчата вже й в університеті Цюрихськїм! Студентками, бачите!* [4, с. 113]. Словами своїх персонажів письменниця розмірковує про можливості жінки і про заслужене нею гідне місце в суспільстві: — *Тут цікавий самий факт, сама поява, котра має велике значення! Жінка бере право ступити ногою на кафедру! < ... > І се, власне, має ogromне, коли хочете, громадське значення: се повне признання права жінки в такій поважній, вищій окрузі — науці! Се доказ, що інтелігентна жіноча сила може пробити собі путь через рутинні форми життя, котрі так довго держали її оддалік од світла, а тим часом од самостійної научної пропаганди; се доказ, що наша жінка, може, здолає не тільки слухати, але й проказувати з кафедри слово науки!* [4, с. 190–191].

Здобувши фах лікаря, одна з героїнь твору повертається в Україну, щоб виконувати свої професійні обов'язки — лікувати людей, бути *“порадницею бідним сестрам, а, може, й визволінницею котрих од смерті”* [4, с. 227]. Для багатьох жінка-лікарка була дивиною: *Пішла чутка й по панах про ту хвершалку. Отже, маєте собі, пани ще “неймовірніше” споглядали на ту жінку-лікарку, ніж мужики* [4, с. 256]. Утім, гострий розум молодої лікарки, її знання і вміння, щире прагнення допомагати хворим викликали до неї довіру і швидко змінювали ставлення людей на позитивне.

Фемінітивний простір повісті «Товаришки» визначається часом, у який вона була написана, з усіма його визначальними ознаками як щодо мовного, так і щодо суспільного розвитку, зображеними подіями та особистістю його авторки, що народилася в Гадячі на Полтавщині, але значну частину свого життя провела на Волині, ставши символом єднання Великої України та її західних теренів. Підсистема найменувань осіб жіночої статі нової української мови останніх десятиліть ХІХ ст. представлена в повісті в межах, визначених її тематикою й обсягом. Вона, як зазначає М. Брус, зберігаючи питомі зв'язки, зазнавала розширення і збагачення від одного синхронного зрізу до іншого [3, с. 5].

Грунтуючись на лексико-семантичній класифікації іменників на позначення найменувань жіночості в новій українській мові, яку запропонувала М. Брус у своїй монографії [3, с. 144], у фемінітивному просторі досліджуваного твору виокремлюємо 11 груп найменувань осіб жіночої статі, у межах яких розглядаємо також зафіксовані похідні емоційно забарвлені назви. Деякі лексеми, які за значенням можна уналежити до різних лексико-семантичних груп, подаємо двічі — у різних групах. З огляду на сказане, виокремлюємо такі групи фемінітивів: 1) назви жінок за сімейним станом, родинними, культовими зв'язками й стосунками, назви спорідненості та свояцтва: *вдова, доня, дочка, дружинонька, кума, мама, мамаша, мамочка, матір, мачуха, молода, онука, сестра, сестренця, тітка, тіточка, хвершалка-вдова* (17 лексем); 2) назви жінок за професією, родом діяльності, особливостями професійної обізнаності й уміння: *ворожбитка, дилетантка, докторка, жінка-лікарка, куховарка, лекторка, лікарка, наймичка, поетеса, покоївка, служниця, студентка, учениця*, рос. *фельдшерка, хвершалка* (15 лексем); 3) назви жінок за титулом, соціальним, майновим станом: *господина, дама, княжна, князівна, куховарка, наймичка, пані, панія, панночка, покоївка, служниця*, нім. *Frau, Fraulein* (13 лексем); 4) назви осіб за віковими особливостями: *баба, дівуця, дівча, дівчина, княжна, князівна, молодиця, панна, панночка, Fraulein* (10 лексем); 5) назви осіб за ситуативними діяльними станами, ознаками: *бесідниця, гостя, експериментаторка, мандрівниця, слухачка, читальниця* (6 лексем); 6) назви жінок за національними ознаками, місцем проживання, зв'язками за місцем мешкання, перебування: *землячка, землячка-полтавка, німка, сусідка, українка* (5 лексем); 7) назви жінок за світоглядними позиціями: *визволінниця* (про особу, яка надає професійну лікарську допомогу й рятує від хвороб та смерті), *ідеалістка, порадиця* (про особу, яка надає професійні лікарські поради) (3 лексеми); 8) об'єднання жінок за інтересами: *прихильниця, спільниця, товаришка* (3 лексеми); 9) назви жінок за зовнішніми ознаками: *блондинка, брюнетка, чорнявочка* (3 лексеми); 10) назви осіб за статтю: *жінка, жіночка, сестра* (у значенні жінка) (3 лексеми); 11) назви осіб жіночої статі (дружини, вдови) за ім'ям чоловіка, його професією або родом діяльності: *Іваниха, хвершалка-вдова* (2 лексеми).

Найбільшу лексико-семантичну групу фемінітивів у повісті «Товаришки» становлять назви жінок за сімейним станом, родинними, культовими зв'язками й стосунками, назви спорідненості та свояцтва, що видається цілком закономірним, адже це слова, що за своїм походженням належать до найбільш давнього шару лексики, який обслуговує базові потреби в людському спілкуванні. Різні традиційні для сприйняття тогочасного українського суспільства ознаки жіночості доповнюють сутність жіночих персонажів у творі Олени Пчілки лексеми, які фіксуються в інших перелічених вище лексико-семантичних групах, напр.: назви жінок за титулом, соціальним, майновим станом; найменування за віковими особливостями; за національними ознаками, місцем проживання, зв'язками за місцем мешкання; назви осіб жіночої статі (дружини, вдови) за ім'ям чоловіка, його професією або родом діяльності тощо.

Прикметно, що серед названих фемінітивів фіксується також значна частина найменувань осіб жіночої статі, які відображають інтелектуальну професійну діяльність та суспільно корисну зайня-

тість героїнь твору Олени Пчілки. Пор., напр.: *докторка, жінка-лікарка, лекторка, лікарка, поетеса, студентка, учениця*, рос. *фельдшерка, хвершалка*. Чи не вперше в українській літературі про жінок йдеться як про осіб, які мають рівні з чоловіками інтелектуальні здібності і права на відповідні професії та діяльність. І це засвідчують також такі фемінітиви, як: *бесідниця, експериментаторка, мандрівниця, слухачка, читальниця, визволінниця, ідеалістка, порадиця*. Серед перелічених прикладів — як питомі українські слова, так і запозичення. Фемінітивний простір, який вони утворюють у досліджуваному творі, відображає фрагмент тогочасного синхронного зрізу процесу розвитку в українській мові підсистеми найменувань осіб жіночої статі, який ґрунтується на живій народній основі.

М. Брус зазначає: «У граматиках XIX–XX ст. були конкретизовані словотвірні ознаки фемінітивів, зокрема виділені суфіксальні деривати на *-к-а*, *-иц-я*, *-оньк-а*, *-ус-я*, *-ун-я*, *-ул-я*, *-анк-а*, *-их-а*, *-ен-я*, *-ин-я*, *-ал-я*, словотворчі форманти яких у деяких іменах вказували на формування модифікаційного демінутивного словотвірного значення (*дочка, сестриця, дружинонька, матуся, бабуня, дівуля*), а в інших назвах — модифікаційного номінативного словотвірного значення (*чорнявка, дворянкка, міщанка, цариця, шевчиха, німкеня, грекиня, княгиня, праля*); також подані префіксальні і складні слова (*посестра, супруга, богородиця, чорнобривка*)» [3, с. 6]. Процес фемінітивотворення, який спостерігається в повісті Олени Пчілки «Товаришки», має свої яскраві дериваційні ознаки, притаманні для української мови останніх десятиліть XIX ст. Так, порівняно невелику кількість найменувань осіб жіночої статі у творі становлять непохідні слова, серед яких як нечленовані, так і деякі членовані іменники (*баба, вдова, дівчина, доня, дочка, жінка, мама, матір, сестра, тітка*). Сюди належать також запозичення, які, з погляду української мови, розглядають як непохідні: фр. *дама*, нім. *Frau, Fraulein*. Деякі з них зберігають написання тією мовою, з якої були безпосередньо запозичені. Решта зафіксованих у повісті фемінітивів — це похідні утворення.

Похідні іменники, які є загальними назвами осіб жіночої статі, утворюються, головним чином, суфіксальним способом, а також флексійним способом та способом словоскладання. Поодинокі фемінітиви спродуковані лексико-семантичним (трансепелятивація) та морфолого-синтаксичним (субстантивація) способами.

Суфіксальний спосіб словотворення — найбільш продуктивний спосіб творення найменувань жіночості в аналізованому творі. Фемінітиви утворюються за допомогою 9 суфіксів за зразком різних словотвірних типів: *-к-а* (*блондинка, брюнетка, ворожбитка, дилетантка, докторка, експериментаторка, землячка, ідеалістка, куховарка, лекторка, лікарка, наймичка, німка, слухачка, сусідка, студентка, українка, товаришка, хвершалка*); *-иц-я* (*бесідниця, визволінниця, мандрівниця, молодиця, порадиця, прихильниця, сестрениця, служниця, спільниця, учениця, читальниця*, а також рос. *фельдшерка*, яке сприймається мовцями як похідне від *фельдшер*); *-н-а* (*княжна, панна*); *-ин-я* (*господиця*); *-ух-а* (*мачуха*); *-ес-а* (*поетеса*); *-івн-а* (*князівна*); *-івк-а* (*покоївка*); *-их-а* (*Іваниха*). Ще за допомогою інших 6 суфіксів утворюються емоційно забарвлені та стилістично марковані найменування осіб жіночої статі: *-очк-а* (*жіночка, мамочка, мізиночка, панночка, тіточка, чорнявочка*); *-ечк-а* (*пестушечка, пташечка*); *-оньк-а* (*голубонька, дружинонька*); *-иц-я* (*дівиця*); *-ч-а* (*дівча*); *-ія [-ій-а]* (*панія*), а також *-и-а* (рос. *мамаша*, яке усвідомлюється мовцями як похідне від *мама*).

Більшість фемінітивів, які мають модифікаційне номінативне словотвірне значення, утворюється від співвідносних найменувань осіб чоловічої статі. Найбільш продуктивними словотвірними типами в межах фемінітивного простору досліджуваного твору виступають утворення з суфіксом *-к-а* (19 слів) та з суфіксом *-иц-я* (12 слів). Разом вони становлять 79,5 % від усіх зафіксованих суфіксальних дериватів з модифікаційним номінативним та мутаційним словотвірним значенням і 38,75 % від усіх найменувань жіночої статі, які функціонують у творі. Деривати із суфіксом *-к-а*, які у староруських пам'ятках виступають лише зрідка, як правило, як зменшувальні утворення, протягом XIV–XVII ст. набирають великого поширення. Внаслідок цього суфікс *-к-а* став виокремлюватися як словотворча морфема з нейтральним значенням і використовуватися для творення найрізноманітніших іменників жіночого роду [2, с. 120], що й спостерігаємо на досліджуваному матеріалі також уже останніх десятиліть XIX ст. С. Бевзенко зазначає: «Щодо утворень із суфіксом *-иц-я*, то вони також набрали на українському ґрунті значного поширення, хоч серед східнослов'янських мов в українській вони далеко менше знані, ніж у білоруській і, особливо, російській» [2, с. 121].

Флексійні утворення в повісті представлені 4 іменниками: *гостя, кума, онука, пані*. Невисокою продуктивністю відзначається словоскладання: *жінка-лікарка, землячка-полтавка, хвершалка-вдова* (3 слова). Лексико-семантичним способом шляхом трансепелятивації лексеми *сестра* утворюється слово *сестра* з узагальненим значенням — *жінка*. Наслідком субстантивації прикметника *молода* є іменник *молода* (наречена).

Узагальнюючи все вищесказане, можемо висновувати, що зафіксовані в досліджуваному творі фемінітивні утворення свідчать про високорозвинуту словотвірну систему, яка існувала в українській мові в другій половині XIX ст. і забезпечувала процес деривації іменників на позначення загальних найменувань жіночої статі.

Висновки. Отже, у результаті проведеного дослідження визначено й схарактеризовано фемінітивний простір повісті Олени Пчілки «Товаришки». Розкрито лексико-семантичні та словотвірні ознаки зафіксованих у творі найменувань жіночості. Визначено актуалізовані словотвірні типи, якими продукуються фемінітиви. Доведено, що лексико-семантичні та словотвірні особливості фемінітивного простору досліджуваного твору визначаються часом, у який він був написаний, з усіма його визначальними ознаками як щодо мовного, так і щодо суспільного розвитку, тематикою зображених подій та особистістю авторки повісті. З'ясовано причини, якими зумовлена активізація процесу фемінітивотворення в новій українській мові в останні десятиліття XIX ст. Обґрунтовано, що основним чинником, який був рушієм цього процесу, стало піднесення в Україні національно-патріотичного руху, потужну частину якого утворив феміністичний напрям.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні історичного розвитку процесу фемінітивотворення на синхронному зрізі кінця XIX — початку XX ст. на матеріалі всієї художньої та публіцистичної спадщини Олени Пчілки.

Л і т е р а т у р а

1. Агеєва В. Жіночий простір : феміністичний дискурс українського модернізму. Київ : Факт, 2003. 320 с.
2. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови (Нариси із словозміни та словотвору). Ужгород : Закарп. обл. вид-во, 1960. 416 с.
3. Брус М. П. Фемінітиви в українській мові : генеза, еволюція, функціонування : монографія. Івано-Франківськ : ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2019. 440 с.

Д ж е р е л а

4. Пчілка Олена. Товаришки. URL : <https://libruk.com.ua/reader/pchilka-olena/tovaryshky/>

References

1. Aheieva, V. (2003), *Women's space : feminist space of Ukrainian modernism* : monograph [Zhinochyi prostir : feministychnyi prostir ukrainskoho modernizmu : monohrafiia], Fakt Publishers, Kyiv, 320 p.
2. Bevzenko, S. P. (1960), *Historical morphology of Ukrainian language (Essays on word change and word-formation)* [Istorychna morfolohiia ukrainskoi movy (Narysy iz slovozminy i slovotvoru)], Transcarpathian regional publishing house, Uzhorod, 416 p.
3. Brus, M. P. (2019), *Feminine nouns in the Ukrainian language : genesis, evolution, functioning* : monograph [Feminityvy v ukrainskoy movi : heneza, evolutsiya, funktsionuvannya : monohrafiya], Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, 440 p.

Sources

4. Pchilka, Olena (2025), *Schoolmates* [Tovaryshky], URL : <https://libruk.com.ua/reader/pchilka-olena/tovaryshky/>

Nadiya M. KHRUSTYK,

Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Applied Linguistics, Odesa I. I. Mechnikov National University; 24/26, Frantsuzkyi blvd, Odesa, 65058, Ukraine; phone: +38 0966266424; e-mail: nadya.khrustyk@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-9901>.

FEMALE SPACE IN OLENA PCHILKA'S STORY "TOVARYSHKY" ("SCHOOLMATES"): SEMANTIC AND WORD-FORMING ASPECTS

Summary. The article is dedicated to the issue of studying the female space in Olena Pchilka's story "Tovaryshky" ("Schoolmates"). The article reflects a synchronous slice of the historical development of the subsystem of women's names in the post-Shevchenko period of the second half of the 19th century. The author argues that this issue is timely, relevant, and promising. The feminines outlined in works by S. Bevzenko, M. Brus, S. Semeniuk, O. Taranenko and others. The **purpose** of this paper is to study the lexical semantic peculiarities and structural word-forming features of feminines in the story "Tovaryshky" ("Schoolmates"). In order to achieve the purpose, the following **tasks** were completed: the characteristics of lexical semantics and the structural word-formation features of feminines in Olena Pchilka's story "Tovaryshky" ("Schoolmates") were studied, and the factors of contribute to their formation were researched. **Methodology.** The paper uses such general scientific **research methods** as analysis and synthesis, induction and deduction, observation, functional and descriptive methods, elements of morphemic and derivational analysis. **Results.** The derivation of feminines is a main trend development of the modern Ukrainian language in the post-Shevchenko period (the second half of the 19th century). **Conclusions.** The consideration of the lexical-semantic and structural-derivational specificity of feminines in the story "Tovaryshky" ("Schoolmates") by Olena Pchilka, and the analysis of the reasons for their emergence confirmed

ISSN 2307–4558; ISSN 2414–9489. MOBA. 2025. № 43

that the main factor driving this process was the surge of the national-patriotic movement in Ukraine, a significant part of which consisted of the feminist wave.

Key words: Olena Pchilka, story “Tovaryshky” (“Schoolmates”), feminine space, feminitive, lexical-semantic specificity, structural-derivational specificity, the Ukrainian language.

Статтю отримано 02.05.2025 р.